

— Zane Mače

Maxima lietas pirmais izrāviens

«Baltā darba» darītāji – arhitekts, konstruktors un eksperts – ir pirmie aizdomās turamie sabrukušā Maxima lielveikala kriminālprocesā, taču ģenerālprokurors brīdina neizdarīt pārsteidzīgus secinājumus, vai šie ir «galvenie vainīgie»

KAD 2013.GADA 21.novembrī zem lielveikala *Maxima* drupām Zolitūdē dzīvību zaudēja 54 cilvēki, likumsargi solīja: izmeklēšana būs ātra, efektīva un mērķtiecīga. 14 mēnešus pēc traģēdijas lietā beidzot ir pavērsiens – joprojām neviens nav apsūdzēts, bet policija ir atklājusi sabiedrībai pirmos trīs aizdomās turamos, un divi no viņiem pašlaik atrodas aiz restēm, jo tiesa ir piemērojusi šādu drošības līdzekli. Arestēti arī divu uzņēmumu konti.

**Ekspertīzes autors
aizdomas neatzīst,
jo «projektā nav
darbojies līdz tā
beigām»**

Izmeklētāji pirms Ziemassvētkiem saņēma ilgi gaidīto ekspertīzes atzinumu, kurš būs galvenais pierādījums, meklējot un vēlāk arī tiesājot traģēdijā vainīgos. Izmeklēšanas virzītāji neslēpj – rupjas kļūdas pieļautas būvkonstrukciju projektēšanā un būvdarbu uzraudzīšanā. Tomēr sīkāk netiek ziņots par ekspertīzes secinājumiem, kas, pēc *Ir* rīcībā esošajām ziņām, ietverti piecos lietas sējumos.

Pašlaik aizdomās turamo skaitā ir ēkas būvinženieris Ivars Sergets, projekta būvinspektors Andris Gulbis un lielveikala projekta autors arhitekts Andris Kalinka.

AIZDOMĀS TURAMIE

Aizdomās turamā statuss piemērots saskaņā ar Krimināllikuma 239.panta 2.daļu – **par celtņu, tiltu, ceļu pārvadu un citu būvju celtniecības normu vai noteikumu pārkāpšanu, ja tās rezultātā sabrukusi būve vai tās daļa.** Par šādu noziegumu paredzēta brīvības atņemšana uz laiku līdz diviem gadiem vai īslaicīga brīvības atņemšana, piespiedu darbs, naudas sods, atņemot tiesības uz noteiktu nodarbošanos vai tiesības ieņemt noteiktu amatu uz laiku līdz pieciem gadiem.

IVARS SERGETS, BŪVKONSTRUKTORS

Drošības līdzeklis.

Apcietināts
13.janvārī.
Pārsūdzējis
lēmumu, tiesa
atkārtoti lems
26.janvārī.

Ko atklājusi izmeklēšana? Procesa virzītājs uzskata, ka konstruktors pielaidis rupjas kļūdas, projektējot metāla būvkonstrukciju celtniecības objektam – to pirmstiesas izmeklēšanā secinājuši eksperti. Ģenerālprokurors uzsver, ka kļūda nav tīši ieprojektēta. Tā bijusi neuzmanība vai nolaidība.

ANDRIS GULBIS, BŪVEKSPERTS

Drošības līdzeklis. Apcietināts 13.janvārī.
Pārsūdzējis lēmumu, tiesa atkārtoti lems
26.janvārī.

Ko atklājusi izmeklēšana? Procesa virzītājs tur ekspertu aizdomās par ēkas sagrūšanas nenovēršanu. Eksperta uzdevums bija pārbaudīt Sergeta sākotnēji izstrādāto metāla kopņu projektu. Šī ekspertīze sniegta uz vienas A4 lapas un būtībā satur divus teikumus: «Par iesniegtajiem materiāliem nekādu īpašu piezīmju nav. Iesniegto būvprojektu rekomendēju apstiprināšanai (realizācijai).»

ANDRIS KALINKA, ARHITEKTS

Drošības līdzeklis.

Nav apcietināts,
noteikta policijas
uzraudzība
un aizliegums
izbraukt no valsts.

Ko atklājusi izmeklēšana? Par ko arhitektu tur aizdomās, neatklāj ne policija, ne viņa advokāts, sakot – pagaidām policijas lēmumu vēl pēta un komentārus nesniedz.

Andris Gulbis pēc
apcietināšanas Rīgas
pilsētas Zemgales
priekšpilsētas tiesā
13.janvārī

Taču šis saraksts nav noslēgts, pārskatāmā nākotnē tajā gaidāmi vēl jauni uzvārdi, un policijas vadība lēš – lieta prokuratūrā varētu nonākt divu mēnešu laikā, lai lemtu par kriminālvajāšanas sākšanu.

SERGETAM VĒL VIENA LIETA

No 13.janvāra aizdomās turamā statuss un apcietinājums piemērots būvzinātniekiem Sergetam, kurš *Maxima* projektā bija piesaistīts projektēt ēkas būvkonstrukcijas, tajā skaitā vēlāk sabrukūšās metāla kopnes. Vienlaikus arestēti arī viņam piederošā uzņēmuma *HND Grupa* divi bankas konti. Sergets ir vienīgais īpašnieks šajā 2007.gadā dibinātajā firmā. Tā 2013.gadu noslēdza ar 308 tūkstošu eiro apgrozījumu un 78 tūkstošu peļņu, ko pērn aprīlī Sergets nolēma pārskaitīt sev dividendēs.

Policija lūdza apcietināt aizdomās turamo, jo pastāv bažas, ka Sergets izvairīsies no izmeklēšanas, traucēs to un ietekmēs lieciniekus. Kā noskaidroja *Ir*, policija ir uzskatījusi – būvkonstruktors, izmantojot savas zināšanas, centies maldināt pirmstiesas izmeklēšanu, norādot, ka par viņa profesionālajām darbībām projektēšanas un būvniecības posmā ir atbildīgas citas personas. Šādu rīcību policija uzskatījusi par aktīvu pretdarbību. Policija ir bažījiesies, ka Sergets var censties izvarīties no tiesas. Izvērtējot ziņas, kuras iegūtas aizdomās turamā Sergeta personības izpētes laikā, izmeklētāji ir pārliecināti, viņš tā var rīkoties, jo ir materiāli pietiekami labi situēts, kā arī morāli un fiziski tam gatavs. Savukārt Sergeta tiesāšanas ar Latvijas Būvzinātnieku savienību par lēmumu apturēt viņa sertifikātu policijas traktējusi kā nožēlas nepaušanu un vainas neatzišanu.

Sergets ar advokāta Artura Zvejsalnieka starpniecību gan noraida pārmetumus – sniedzis liecības un sadarbojies ar izmeklēšanu, taču savā «atbildības jomā» kļūdas nav atradis. «Jāsaprot, ka Sergets neizgatoja to [kopņu] savienojuma daļu, kas reāli sabruka,» pēc klienta apcietināšanas pie iepriekš paustā paliek Zvejsalnieks. Advokāts ir nemierā arī ar to, ka policija likumīgo tiesību izmantošanu – tiesāšanu par sertifikāta atgūšanu – pavērsusi pret Sergetu.

Ģenerālprokurors Ēriks Kalnmeiers intervijā *Ir* sacīja, ka nav iepazīties ar drošības līdzekļa lēmumiem, taču par policijas sniegto apcietinājuma pamatojumu atzina – personas aizstāvēšanās taktika nav uzskatāma par pretdarbību izmeklēšanai. «Ja viņš bēgtu, slēptos, tas ir cits jautājums, mēģinātu nobēdzināt īpašumus – tur jau ir zināma pretdarbība. Bet tas, ka es neliecinu vai izmantoju savas likumīgās tiesības apstrīdēt kādu lēmumu, vienalga, tas ir par sertifikātu vai procesa virzītāja [lēmumu], tā ir likumīgo tiesību izmantošana. To nedrīkst vērtēt kā pretdarbību,» komentēja ģenerālprokurors.

Iespējams, tiesas lēmumu par apcietinājuma piemērošanu ietekmējis fakts, ka

Maxima traģēdijas izmeklēšana nav vienīgais kriminālprocess, kurā pašlaik Sergets iesaistīts. Kā *Ir* noskaidroja, kopš 2012.gada 10.maija Rīgas Latgales priekšpilsētas tiesvedībā atrodas kriminālprocess, kurā būvzinātnieki sauc pie atbildības par autoritāšu pārkāpšanu, ja ar to radīts būtisks kaitējums. Firms *HND Grupa* datorā, kuru lietojis kāds uzņēmuma darbinieks, atrasta nelicencēta programma. Zvejsalnieks apgalvo, ka nelegālo programmu Sergets nav lietojis, taču pie atbildības tiek saukts tieši viņš kā uzņēmuma vadītājs. Likums par šādu noziegumu paredz sodu ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz diviem gadiem. Šo gadu laikā lietā notikušas četras tiesas sēdes, un nākamā nozīmēta martā.

GULBIS NEATZĪST AIZDOMAS

Otrs cilvēks, kuram 13.janvārī piemēroja aizdomās turamā statusu un apcietināja, ir Andris Gulbis. Viņš veica metāla kopņu

Ja «es neliecinu vai izmantoju savas likumīgās tiesības apstrīdēt kādu lēmumu, tā ir likumīgo tiesību izmantošana. To nedrīkst vērtēt kā pretdarbību»

pirmo ekspertīzi pirms ēkas projekta nodošanas būvvaldei. Procesā virzītājs Gulbi tur aizdomās par ēkas sagrūšanas nenovēršanu. Viņa advokāte Vaida Davidsonsone informēja *Ir*, ka ekspertīzes autors šis pret viņu vērstās aizdomas neatzīst, jo «projektā nav darbojies līdz tā beigām», bet uzraudzījis to tikai līdz nodošanai būvvaldē. Kad Gulbis sniedza būvprojekta ekspertīzi, kopnes bija paredzētas vienlaidus. Rasējumu, kurā paredzēts kopnes sadalīt un sastiprināt ar skrūvētiem, būvkonstruktors izstrādāja jau pēc projekta saskaņošanas būvvaldē, tātad arī pēc Gulbja atzinuma. Advokātei Gulbis sacījis, ka projektu ar šādu kopņu savienojumu viņš nebūtu akceptējis.

Prasot Gulbi apcietināt, policija bažījiesies, ka viņš, atrodoties brīvībā, mēģinās izvairīties no izmeklēšanas un centīsies novest lietu līdz noilgumam, kas šajā gadījumā

ir pieci gadi, un tā izvairīsies no kriminālprocesa un tiesas.

Advokāte, kura drošības līdzekli ir pārsūdzējusi, pauž personīgo viedokli – šajā gadījumā izmeklēšanas tiesnesim nav bijis mugurkaula sākumā lūgt noskaidrot patiesību un tikai tad ķerties pie brīvības ierobežošanas. Pagaidām nav zināms, kad Rīgas apgabaltiesa skatīs sūdzību par Gulbja apcietināšanu. Advokāte apgalvo: esot liecinieka statusā, Gulbis ir sadarbojies ar izmeklētājiem, taču, nonākot policijas izolatorā, aizdomās turamā statusā pratināts nav. Pats Gulbis no intervijām līdz šim konsekventi izvairījies – sazvānīts allaž sacīja, ka nekādus komentārus līdz izmeklēšanas beigām nesniegs. Tāpat kā Sergetam, arī viņam pēc traģēdijas atņemts sertifikāts, un viņš par tā atgūšanu tiesājas.

KALINKA NEKOMENTĒ

Dienu pēc Sergeta un Gulbja apcietināšanas 14.janvārī aizdomās turamā statusu policija piemēroja arī arhitektu biroja *Kubs* arhitektam, lielveikala projekta autoram Andrim Kalinkam. Taču viņu policija apcietināt nelūdza. Kādas aizdomas gulst pār Kalinku, viņa advokāts Jānis Junkers atsakās atklāt, bet pats arhitekts uz zvaniem un izziņām neatbild.

Arhitektu birojam *Kubs* ar procesa virzītāju lēmumu ir uzlikts mantas arests. Kalinka ģimenei piederošais *Kubs* reģistrēts 1991.gadā. Arhitekts Zane Kalinka vairs nav starp tā īpašniekiem, birojs pieder viņas bērniem – Andrim Kalinkam un Dacei Putniņai, kura ir arī sagruvušā lielveikala ģenerāluzņēmēja *Re&Re* līdzīpašnieka Diāna Putniņa dzīvesbiedre. 2013.gadā *Kubs* strādāja ar 634 tūkstošu eiro apgrozījumu un 126 tūkstošu peļņu, kuru saskaņā ar vadības ziņojumā teikto valde nolēmusi sadalīt dividendēs.

Zolitūdes *Maxima* projekts, kas 2011.gadā atnesa arhitektūras balvu birojam *Kubs*, izrādījās liktenīgs pazīstamajai arhitektu ģimenei – pēc notikušās traģēdijas māte un dēls uz izmeklēšanas laiku nolēma apturēt savu sertifikātu darbību, neiesaistoties nevienā projektā. Vienlaikus Andris Kalinka uzsvēra, ka birojs neskaitāmas reizes pārbaudījis savu darbu un secinājis – viss darīts pēc labākās sirdsapziņas, atbilstoši normatīvajiem aktiem un praksei.

Lemjot par drošības līdzekli, policija ņēmusi vērā arhitekta sadarbību ar izmeklēšanu. Pagātnē ir palicis uzreiz pēc traģēdijas spertais un tūlīt labotais kļūmīgais solis – pārreģistrējot uz citu savu uzņēmumu, *Kubs* 2013.gada novembrī mēģināja nobēdzināt četras dārgas mašīnas, luksusa klases auto *Porsche Cayenne*, *BMW 735*, *Land Rover Discovery* un *Mercedes Benz C180*. Lietā iesaistītie skaidroja, ka spēkrati pārdoti, lai tiktu pie naudas operatīviem izdevumiem, taču pēc mediju intereses auto atkal tika pārreģistrēti uz *Kubs* vārda. ●

Turpinājums sekos!

Ģenerālprokurors Ēriks Kalnmeiers par ekspertīzes secinājumiem *Maxima* lietā

Vai esat iepazinies ar lēmumiem, ar kuriem personas atzītas par aizdomās turamajiem un apcietinātas?

Nē. No krimināllietas materiāliem esmu iepazinies ar ekspertīzes secinājumu daļu – kopsavilkumu, kurā ietverts viss galvenais, kāpēc notika traģēdija.

Ņemot vērā pirmos aizdomās turamos, jāsecina, ka pašlaik viņi tiek uzskatīti par galvenajiem vaininiekiem, nevis, teiksim, būvnieki?

Pašreiz vēl nedalīsim galvenajos un mazāk galvenajos vainīgajos. Pagaidīsim! Turpinājums sekos.

Vai kāds šī gada laikā ir mēģinājis ietekmēt izmeklēšanu?

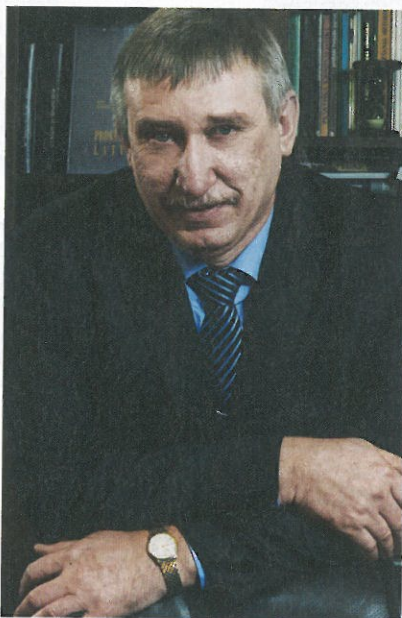
Man nav tādas informācijas. Manā rīcībā nav arī ziņu, ka notikušas liecību saskaņošanas. Šeit praktiski tas ir bezjēdzīgi – ja tiek konstatēta tehniska kļūda projektā, ko tur var saskaņot! Ja kādā vietā bija jābūt ciparam 9, bet ierakstīts 2, pieļauta matemātiska kļūda, kas tālāk maina visu projektu...

Kādi ir ekspertu galvenie secinājumi? Vai tie saistīti ar sabrukušo kopņu izstrādi?
Ir tāda spēle «silts, siltāks», es teiku – vāji silts.

To secinu pēc pirmajiem aizturētajiem.
No tā vien nevar izdarīt secinājumus. Būvprojektā ir rupjas kļūdas, par to šaubu nav. Tas izriet no ekspertu atzinuma. Bet, ja tas būtu vienīgais, tad mēs pārliecināti neteiktu, ka turpinājums sekos.

Ekspertīze ir ļoti apjomīga, ir konstatēti daudzi pārkāpumi. Ir pārkāpumi vai atkāpes no normatīviem, kuri neietekmēja ēkas stingrību un nav ne tiešā, ne netiešā saistībā ar sekām – sagrūšanu un bojāgājušajiem. Ir faktori, kuri ir mazāk ietekmējuši, un ir faktori, kuri būtiski ietekmējuši. Kopsumma ir tā, ka nobrukums notika tieši 21.novembrī pulksten 17.41. Iztrūkstot vienam veicinošajam faktoram, nobrukums varbūt būtu noticis 12.novembrī pulksten 3 naktī un nebūtu gājis bojā neviens cilvēks.

Ēkai bija jāsabruk jebkuros apstākļos. Ēka bija projektēta tā, ka tā nevarēja nesabrukt. Jautājums – kāpēc tā tik ilgi

Ēriks Kalnmeiers: «Ēkai bija jāsabruk. Jautājums – kāpēc tā tik ilgi nostāvēja?»

nostāvēja? Tāpēc es runāju par faktoru kopsummā, kas noveda pie tā, ka konkrētā dienā, laikā [sabruka]. Katram, kurš atbildīgs par šo summējošo faktoru, ir jāatbild par sekām. Ja pasakām, ka projektā bija kļūda, pārējais ir pakārtoti... Nē, tas nav pakārtoti, viņi ir veicinājuši. Ja nebūtu kaut viena nolaidības vai pārkāpuma faktora, viss varēja notikt citā laikā. Bija daudzu faktoru summa. Katrs, kurš kaut ko ir pārkāpis, ir līdzvainīgs.

Ietekmējošais faktors bija darbi uz jumta?

Varbūt arī, jā. Es neapstiprināšu nevienu konkrētu versiju, bet tas ir loģiski.

Arī celtniecības posmā varēja kaut ko novērst?
Jā, jā!

Pērn intervēju cilvēkus, kuri skrūvēja metāla konstrukcijas. Viņi teica, ka jau tad brīnījies par skrūvēm.

Esmu jau teicis un atkārtosos: šie cilvēki, kuri brīnījās, morāli var sevi uzskatīt par līdzvainīgiem. Pie kā viņi vērsās, kam to

pateica, vai būvvaldi informēja? Tas ir tas pats, kas iet pa ielu, redzēt vienu asiņainu guļam sniega kupenā, bet paiet mierīgi garām. Es runāju par morālo atbildību.

Nozīmīgo konstrukciju pieņemšanas aktu ir parakstījuši četri cilvēki, viens paraksts ir viltots. Pašlaik no šiem cilvēkiem tikai vienam – Sergetam – ir statuss kriminālprocesā.

Kur jūs visi gribat skriet pa priekšu lokomotīvei?! Latviešu nacionālais sporta veids! No dienas, kad parādījās pirmie aizdomās turamie, [kriminālpolicijas šefs Andrejs] Grišins un es runājam: būs vēl, būs vēl, būs vēl!

Kāpēc bija kļūdas, vai mantkārības dēļ?

Tas ir vesels komplekss. Pati kļūda ir vai nu neuzmanības, matemātiskā aprēķina vai nolaidības kļūda, bet nav tīši ieprojektēta kļūda. Tad tā būtu slepkavība.

Apzināti izmantoja lētākus materiālus, lai taupītu?

Šeit jārunā par daudz ko – par ārkārtīgi pavisām attieksmi pret objekta celtniecību, pret pārbaudēm celtniecības gaitā. Ir ļoti daudz nekontrolējamības, daudz vairāk nekā kontrolētas darbības. Nozīmīgo būvkonstrukciju pieņemšana, slēpta darbu pieņemšana, gala pieņemšana, ēkas tehniskā pārbaude pirms jaunās būvniecības kārtas sākšanas – tie visi ir noteikumu punkti, kas paredz veikt kvalitātes kontroli. Ja tas būtu ievērots, tad nevarēja nekonstatēt, ka kaut kas nav kārtībā. Nevarēja nekonstatēt. Te ir runa par milzīgu nolaidību!

Bet iesaistītie saka – viss darīts pēc pastāvošās kārtības.

Bet mēs sakām, ka viņi nedarīja to, ko n-saka likumi un būvnormatīvi! Kā jurists varu teikt – ja tiku ievērots viss normatīvais regulējums, kāds bija spēkā ēkas celtniecības brīdī, tad nelaime nebūtu notikusi! Regulējums bija pietiekams, lai nodrošinātu kvalitatīvas ēkas uzbūvēšanu. Sistēmā ir kļūda, ka pieļaujām ļoti pavisām darbu, nekontrolētu darbu un tiek formāli noformēti dokumenti, ka viss ir kārtībā. Jā, tas ir saistīts ar naudas līdzekļu taupīšanu. To jau pierāda pabeigta krimināllietā (par viltošanu, jo kopņu montāžā netika pieaicināts sertificēts speciālists, bet firma viltoja viņa parakstus dokumentos – red.). Kāpēc neuzaicināja sertificētu speciālistu? Lai naudu ietaupītu! Vieglāk ir viltot aktu, ka sertificēts speciālists ir pievilcis skrūves. Neviens jau nav pārbaudījis! Par to jau ir runa! Bet regulējums bija pietiekams, lai nelaime nenotiktu, ja tas tiku izpildīts un ievērots. ●